

SLOVENKA

Glasiló slovenskega ženstva

Št. 7.

V Trstu 27. marca 1897.

Letnik I.

Meseca aprila praznuje se god. teh - le slovanskih svetnikov : 2. Milosava, 7. Radivoj, 12. Milotina, 16. Božena, 20. Dragislav, 23. Radim, Vojteh (brata), 27. Bogoslav, Jaroslav, 28. Slavica, Živa.

Mati sinu v slovo.

Svetinjo to, moj sinko si na vrat obesi
In zadnji sprejmi materini blagoslov,
Zakleni moj poslednji nauk v srcé si.
Da svet ne pogubi te, ki ti je še nov.
Naprej za majko Slavo!... kar se s tem ne strinja.
Naj ne omadežuje ti duha, roke!
Na mater naj spominja te svetinja
In da nad vse svetinje je Bogu... srcé!...

Marica II.

Dve sliki.

V kočici leseni
Pred razpelom svetim
Poklekujе starka,
Moli srcem vnetim.
„Vodi, dobrotljivi,
Jo po stezi pravi,
Naj nikdar je milost
Tvoja ne ostavi!“
In utira sólze
Starka si v samoti....
Lepa hči na tujem
Pa živi — vsramoti.

Vida.

Ženske študije.

Spisala Danica — Zvršetek.

A to so vendar razlogi, koje se da s pametnimi besedami pojasniti. Kaj pa veli „slavni“ filozof Nietschejo ženstvu? Ženske imajo po vsem mačji značaj. Po izobrazbi in po študijah bi se pa ta prirojena jim divjost popolnem izgubila. Ker je pa ravno ta mačji značaj edino, kar dela žensko mično, naj se ohrani in goji. Po študijah bi ženska izgubila ves svoj čar, torej naj ne študira. A me ženske ne želimo konkurirati z mačkami, tedaj se rajši ne ozirajmo na Nietschejeve besede. Naša kulturna naloga naj bode torej, povzdigniti se iz mačjega, na obče človeško stališče. Toda vrnimo se zopet k resnejšemu razmotrivanju.

Da duševna izobrazba nikakor ne škoduje žensku srcu, nam kažejo vse one uzorne žene, ki so kljub svojemu poklicu postale zveste soproge in skrbne matere. In njih število ni tako malo, kakor bi se mislilo. Amerika ima uže marsikatero doktorico, ki oskrbuje poleg svoje razširjene prakse vestno tudi svoje otročice. A vzgaja jih gotovo boljše, nego katerikoli še tako skrbna mamičica, ki v svoji nevednosti greši marsikaj. Kažejo nam pa te izredne ženske tudi, da je ženski spol ravno tako sposoben za študije, kakor možki a v obče, da so ženske bolj mnogostranske, nego možki. V vstrajnosti jih pa gotovo presežajo.

Pa čemu iskati po daljni Ameriki? Saj imamo v naši Avstriji tudi nekaj doktoric, ki delujejo z velikim uspehom. Prva in najbolj znana je morda pač gospa dr. Roza Kerschbaumer—Schlikoff, rodom Rusinja, ki ima v Solnogradu privatno kliniko za očesne bolezni. Izvršila je že več nego 7000 večjih operacij. — Nadalje dve zdravnici v Bosni, gospodična dr. Bohuslava Keck in gospa dr. Teodora Krajevska roj. Kosmovska. Njih jako razširjena praksa priča zadostno o njih priljubljenosti. V svojih prostih urah pa poučujeta obedve mohamedanske žene in dekleta v čitanju, pisanju in v ženskih ročnih delih, ter širita na ta način omiko v daljni Bosni. Gospa dr. Mi-

lica Tschawoff-Schwiglin, rojena v Varaždinu deluje kakor zdravnica asistentinja na Lehmanovem sanatoriji v Draždanah. Gospa dr. Marija Vučetić - Prita iz Selensa pri Pancsovi, potuje sedaj s svojim soprogom dr. Vučetićem da popolni svoje študije. Po dovršenem potovanju se naselita v Belemgradu. Rodom Ljubljanka je gospica Gabrijela baronica Possannerjeva v. Ehrenthal, ki je predavala o minolem šolskem letu o anatomiji na dunajski akademiji za dame. — Koliko je pa naših ruskih sester, ki tekmujejo o vednosti in učenosti z moškimi?

Obžalovati moramo le to, da nam je v naši mili očetnjavi še zaprt tempelj znanosti. V tujini si moramo vede iskati, če si je želimo. A že se je tudi avstrijsko ženstvo zavedlo, ter si hoče pridobiti pristop k akademiji. Dunajski „Frauenverein“ deluje marljivo na to; Bog daj, da z uspehom. Saj pravi prvi paragraf državnega zakonika, da so pred postavo vsi jednaki, torej velja to vendar le tudi za ženstvo.

Solnce se je nagnilo k zatonu. I moje senice so šle k počitku. Prav tesno se tiščijo druga poleg druge v gorkem gnezdecu ter žvrgolé tihoma, na pol v snu. Lahen vetrič pihlja skozi vejevje ter mi hladi vroče čelo. A zdaj mi je tudi jasno vprašanje, ki se mi je bilo pred vsililo: Zakaj se ženstvo tako puli za tiste malovredne romane, da si podajajo v javnih knjižnicah kljuko kar druga drugi. To je hlepenje po dušni hrani in sicer po taki, ki je razumljiva njihovemu malo vežbanemu duhu. Romani so jim vse. Iz romanov se hočejo seznaniti se svetom, ki jim je drugače zapečaten s sedmimi pečati. Romani naj jim kažejo življenje, a v kaki obliki? In s koliko resničnostjo? In tako se odgojé tiste plitve dušice, ki se za drugo ne brigajo, nego za malenkostno vsakdanjost, ki dajejo toliko snovi humorističnim listom.

Pri določenju poklica naj tedaj ne bodi toliko merodajen spol, kolikor osebne zmožnosti in nagnjenje. Dosti je takih žensk, ki se čutijo srečne, ko vihtijo kuhavnico ali ko vladajo s šivanko. One ne vprašujejo po dušni hrani. Te naj tedaj ostanejo mirno pri svoji skromni delavnosti. Drugače je pa s takimi, kojih duh vzletava višje, koje vedna in plitva vsakdanjost mori. Onim naj bodo pota odprta do prosvete. Obratno je pa prav nespametno, če silijo stariši omikanih slojev svoje sinove v višje šole, če prav le-ti ne čutijo prav nobenega veselja do učenja. Gotovo bi marsikedo svojo dolžnost boljše in vestnejše izpolnjeval, če bi se mu dala prilika, izbrati si svoj poklic po svojem nagibu.

Delajmo tedaj naporno, navdušeno, da si dobimo vsaj pravico do izobrazbe!

Njen god.

Spisal Anton Zajc.

Bilo je krasno zimsko jutro: solnce je stalo že precej visoko na nebu ter upiralo svoje žarke v zmrzlo

sneženo odejo, koja se je lesketala, kakor da je posuta z nebrojnimi kristali in dijamanti. V mali sobici, pri zakurjeni peči, sedela je stara mati in motreča ledene evetlice na deloma zamrznenem oknu, govorila sama s seboj: „Zima je, zima! V mojem srcu je tudi zima, trajajoča do konca življenja“. To izgovorivši je sklonila glavo, v njenih očeh pa so se zalesketale solze. „É, še tega mi je treba!“ vzdihnila je ter britko nasmehivši se, potegnila s koščeno roko preko lica, potem se pa zopet zamislila. Tako je sedela nekoliko časa, konečno pa jo je predramil nežen glasek male vnukinje, koja je prihitela v sobo. „Danes je tvoj sedemdeseti god“, vsklikalo je dekletce, zato pa sem prišla, da ti čestitam!.... Draga stara mamica! Bog ti daj še dolgo življenje, po smrti pa sveti raj!“

„Aj, aj! Stari mamici si prišla čestitat? Pojdi no sem bliže, da te poljubim!.... Tako, sedaj pa idi k mamici, kajti stara mati bi bila rada sama, da premišluje o svoji prošlosti!“

Sedemdeset let!... Ničla v svetovni zgodovini ali lepo številce v človeškem življenju. Dà, dà, lepo številce!.. Še mi prihajajo v spomin oni časi, ko sem bila dekletce, potem mladenka — sanje, zračni gradovi, iluzije — in naposled sem postala žena.... O, moj Ivan! Srečni spomini zakonske sreče, ki pa je — žali Bog! — prerano minola. Sedemintrideset let je že zatonilo v dolgo večnost od onega časa, ko je odšel gori nad zvezde; jaz pa sem ostala sama, sama.... Kedaj je že to bilo? O, stara glava, zakaj si tako pozabljiva!?... Aha, že vem! Bilo je 1859. leta. Domovina je potrebovala sinov, da jo branijo pred krutimi sovragi. Kedar pa gre za dom, ta čas zaveden možak ne drži križem rok, zato pa je tudi on odšel tja na Laško, od koder se pa ni več vrnil.... Kedo bi opisal mojo tugo — — e, kaj bi neki tožila: vse sem potrpežljivo prenašala, saj se je žrtvoval za sveto stvar, za dom“. Zaprtih oči in teško sopeča je omahnila na naslonjalo in po kratkem prestanku, zopet nadaljevala: „Stara mamica je ostala sama in — — Ne, ne, Ivan!... Iz daljine, neprezrljive daljine, me pozdravlja, kakor me je pozdravljal na dan poroke..., O, kako je krasen; obdaja pa ga neka tajinstvena svetloba.. Potrpi no, saj se pripravljam!.... Večno.... večno tvoja... tu in tam.. Saj pridem... saj... pridem!“

Obmolknila je; njeno srce pa je kar mahoma prestalo biti. V mali sobici je zavladala grobna tišina; skozi okno pa je sinil solnčni žarek ter se razlil po njeni srebrno-beli glavi, kakor da jej čestita k zadnjemu godu.

Prečuta noč.

Zaprle svetu, a odprle
Se sanjam trudne so oči....
Odgurnjena je postelj mehka,
Na mizi medlo luč gori.

Bleskečejo se rjuhe bele,
Blazina pernata kipi,
Pogreza vanjo se mi glava,
Pa sna le ni, pa sanj le ni.

Po konci v postelji se vsklonim,
V blazino mehko vprem roko,
Pogledi vro mi v noč in misli
Mi pestre polnijo glavo.

Ves čas o dragem premišlujem,
V njegovi družbi sem ves čas:
Uhó mi glas sladak opaja,
Okó mi gleda v ljub obraz:

„O da bi vedela sirota,
Če v snu doma počiva zdaj,
Če v snu počiva, ali v sanjah
Oklepa mene v naročaj?“

A kaj — li, da petelin poje,
Da v zlatem morju tone hrib?
Vso noč sem mislila o dragem,
Vso dolgo noč, — le kratek hip!

Kazimir pl. Radič.

Maša Ivanovna

Spisala Feodora.

„Bilo je pred več leti. Nastanil sem se v Petrogradu s svojo soprogo Ano Karlovno. Vodil sem takrat več podjetij. Vsak dan moral sem po železnici do S. Osoda je hotela, da je del te poti potovalo z menoj, dvakrat v tednu mlado dekle. Hodila je namreč v graščino Kodrovno poučevat kitaro. Kaj bodem vlekkel na dolgo! V kratkem, preden sem se zavedel, utopilo se je moje srce v krasnih očeh moje sopotovalke. Tudi ona me je ljubila z enako ljubeznijo. Kako sem bil takrat srečen, da, presrečen!“

Soprobe nisem nikdar ljubil. Strast, vsled katere sem se poročil z njo, me je kmalu minola. Kako bi mogel ljubiti žensko, ki ni imela srca do drugega, kakor do sama sebe. To Vam je bil posebljen egoizem. Mejnana ni bilo nikake harmonije. Nisva se veliko brigala drug za drugega. Živela sva skupaj ne iz ljubezni, temveč ker sva morala. Ana Karlovna bila je le površno izobražena. O duhovitosti ni bilo sluha pri nji, zmisla ni imela za drugo, kakor za svojo toaleto. Čitala je zgolj francoske romane. Domači literati bili so v njenem očesu mračnjaki, sanjarji. Celo slavni Puškin ni imel veljave pri njej.

Sedaj sodite, ali bi mogel ljubiti tako bitje?

Kaka razlika med to in mojo sopotovalko Mašo Ivanovno! G...!

Bila je zelo naobražena in duhovita. Mogel sem govoriti z njo o vsem, ker se je zanimala za vse.

Bil bi presrečen, da bi mogel imenovati to bitje svoje. Ljubil sem jo neizrečeno.

Maša Ivanovna ni vedela, da sem poročen. Koliko krat sem stopil pred njo s trdnim sklepom, da ji razodem vse. Strah, da bi jo mogel izgubiti potem, mi ni dovolil govoriti.

— Mislim nisem, da mi tako naglo ugasne sreče žar!

— Sestajala sva se navadno na obali reke Neve, ne daleč od mesta. Kraj bil je zelo romantičen. Rad sem zahajal tja, tudi če nisva bila dogovorjena. Tako sem prišel tudi nekega popoldne. Sedela je Maša na moje čudo tam. V naročji ji je ležala kitaro, na katero je brenkala. Tiho se ji približam. Poslušam čarovne glase, ki jih je izvabljala izurjena roka. Sedaj prične tudi zraven peti, „Pogreb ljubezni“.

Nikdar nisem slišal, ne prej ne kasneje, tako živo izražati svojih čutov.

Čudil sem se kaj mora imeti moja Maša. Petje bilo je prekrasno. Nisem je mogel motiti. Stal sem kakor ukopan v zemljo.

Komaj je oddonel zadnji akord, skoči po konci, vrže v stran kitaro in kakor iz votlega groba čule so se besede:

„Grozno — grozno — poročen! Z Bogom Miloje brez Tebe ni življenja!“

„Sedaj sem vedel dovolj. Huje bi me nič zadeti ne moglo, kakor te obupne besede. Komaj je izgovorila zadnja slova, že sem jo videl borečo z valovi in slišal pretresujoč vsklik: „O Bog usmili se!““

Kakor brezumen planem med valove.

Rešil sem nesrečno žrtev-brezvestno.

Življenje njeno je bilo rešeno, a njen duh je ostal mračan.

Bila je v blaznici. Upal sem vedno, da ozdravi. Zaman! Ako so jo kaj uprašali ni drugega odgovorila:

„Da, da, poročen — prevaril mene, Miloje!“

Bil sem pri nji, a spoznala me ni. Postaral sem se takrat za več let.

Maša je vedno bolj in bolj pešala. Vedel sem, da jo kmalu izgubim.

Napočil je ta osodepolni dan. Stal sem ob njeni postelji. Solza za solzo utrinjala se je iz mojega očesa, ko sem gledal žrtev svoje ljubezni.

Kar nakrat odpre oči, me gleda dolgo, potem vsklikne: „Miloje!“

„Hoče se vzdigniti, a moči ji ne dopuščajo. Sklonim se k nji in jo vroče poljubim. Z mračnim glasom govori, a popolnoma pri pameti: „Imela sem hude sanje. Sanjalo se mi je, da si poročen. Kaj ne, da ni res?“ „Ni, potolaži se, draga“, lagal sem ji še v zadnjih hipih življenja. Ali bi ji mogel še zadnjih par minut greniti z grozno resnico?“ „Ni res! hvala Ti za to izpoved. Z Bogom Miloje z Bo-g-om —“ luč njenega mučnega življenja je ugasnila.

Poskrbel sem za njen grob. Uredil svoje stvari. Šel sem v svet iskat miru, katerega mi je svet vzel. Soproga

moja je mej tem umrla. Povrnil sem se v te kraje, da tu preživim večer svojega nesrečnega življenja“.

Ob luninem svitu.

Mirno mila luna jadra,
Ljubko zvezdice gore;
Vsa narava tiho spava
Glej! — a vendar vse cvete.

Po livadah nežno belih,
Tisoč demantov leži,
In po logu in po gaju,
Tisoč svečic mi gori

Ali — če demantov iščem,
Mi tu v roki — vsi skupne,
In če z drevja snamem sveče,
Se mi v roki — vse tope.

Demant tak je sreča naša!
V milem svitu se žari. —
Jedva se zave duh sreče —
Sreče mile tu več ni!

Mirka.

Vprašanje.

Ker nezaupna sem tako,
Marjetice vprašujem:
On ljubi me? — oh, mari ne?
Ter jim peresca rujem.

In če slučajno zadnji list
Pove besede prave,
Pošilja s cvetjem i srce
Pomladne mu pozdrave.

Vida.

Prepozno.

Spisala Milka.

„Kdo je umrl? — Komu zvonil?“ — poupraševali so se radovedni vaščani, ko se je zjutraj razleglo mrtaško zvonjenje....

„Eh, Bog mu daj tam dobro, saj tukaj se dobrega ni navžil“ — ta Tinetkin, pa lahko bi, lahko. Gospod bi lahko bil, pa ni hotel in ni hotel... Sam svoj, trda glava... no pa Bog mu daj tam dobro“... Tako in jednako hiteli so domačini z domačimi zvonovi v taktu naštevati dobrote in slabosti, katere je pokojnik imel...

Nič novega, že stara pesen, že obrabljen napev.... Pokojnik, siromašno, nezakonsko dete je živel pri bogatem Mrzlaku, ki ga je vzel za „svojega“. Dovršivši gimnazijo, predrzen je bil toliko, da je svojemu reditelju odločno povedal „nečem postati gospod“... „Ker si sam svoj, pa skrbi tudi sam zase“, odgovoril mu je bogataš, in pokazal mu vrata.

Težka je bila ločitev od doma. Poslovivši se od svoje matere, uboge dekle, odšel je na Dunaj z upapolno dušo.

„Oh zakaj ti ne morem pomagati, zakaj nisem bogata“... in solze pretrgovale so vzklike materi žalujočej po svojem sinu, po njenem Ivanu. Kedaj, čez koliko let se povrne ni ji povedal; morda še, sam ne ve kedaj....

In vrnil se je čez dolgih šest let slab, bolehen. Kako se ga je razveselila uboga mati! A on, njen sin zakaj ni vesel, zakaj se ne veseli z njo, kakor nekdanj, ko se je o počitnicah vračal domu in pri njej presedal toliko večerov? Tih je, čmeren, otožen. Malo govori, a še to kar govori, je tako čudno, da ga ona, preprosta žena ne ume. Sluti, da se mu je krivica godila po svetu a zakaj ji ne pove, zakaj....

Šest let v tujini, prepuščen samemu sebi, preživel se je s poučevanjem. Po dnevi je druge učil, po noči pa sebe. To naporno delovanje morilo je njegove duševne in telesne moči. A duh krepak, duša upajoča v boljšo bodočnost, srce ljubeče dajalo mu je še nekaj prepotrebni močij, da je vztrajal do konca. Ljubil je, ter hotel čim preje zgraditi si svoj dom, da bi smel vsaj jedenkrat počivati pod svojim krovom..

Ha, ha! nada je varalica... up je splaval po vodi. Deklica, katero je ljubil, poročila se je z bogatim postarnim vdovcem....

Spomlad je prišla v deželo; prinesla je novega cvetja in mladega zelenja. Kakor senca je taval naš Ivan po goščah nabiral cvetic in preučeval je...

Danes pa jih vaški otroci nabirajo, da ž njimi ovenčajo ranjkega Ivana, Tinetkinoga študenta“.

„V življenje trnja, a cvetja na grob!

Pač bolje bi bilo narobe:

„Še jedna postaja, potem izstopim“ vzdihnila je mlada, lepa dama sedeča v kupeji I. razreda. Oblečena je bila v žalno obleko. Da, obleka je žalna, toda njen obraz, odsev njenih krasnih črnih očíj ne kaže najmanje žalosti. Ljubko poigrava se nasmeh ob njenih ustnicah. Kaj li misli?....

Postaja A! Vlak se ustavi in naša znanka izstopi. Sama popotnica. Žive duše ni videti razven železniškega osobja. Izza vogla prikaže se stari postiljon. „Kam bi se radi peljali?“

„Do H. bi rada, ali se lahko peljem s pošto?..“

„Lahko se“, je bil odgovor. „Kedaj se pa pripeljemo v H?“

„Kakor je, včasih prej, včasih kasneje; kakor so konji. Če so spočiti pripeljemo se bolj zgodaj, če niso, pa bolj pozno. Pridemo pa gotovo tako ali tako“....

Postiljon je zatrobil. svoj „Slušaj, slušaj poštarja“

trobiti... in zdrdral je voz po cesti. Prijetna okolica: travniki, polje, gozd združevalo se je v prekrasno prirodno sliko. A naša potnica je in videla.... „Kaj poreče Ivan? „Ali mi odpusti“. „Ali mi bo verjel, da ga res ljubim, da ga nisem nehala nikdar ljubiti“.... „On je dober, blag, odpustil mi bo“... Vem, da me ljubi, da me bo večno, vztrajno ljubil... saj mi je tako zatrjeval celó takrat, ko sem postala F...ova žena.... In stresla se je žena v žalnej obleki Morda jo zebe? — Pa manjnikovo solnce tako pridno ogreva ves božji svet, da še stari postiljon mrmra čez to čudno vročino. In mraz jo obletava. Stisne se v kot voza, misli in misli. Gleda tje v gorsko stran, tam najde zopet mir, ljubezen, srečo. — A solza se ji utrne z očesa in zopet se strese. Zakaj, zakaj?... Bode li zaman njena dolga pot? Ali ji Ivan odpusti? „Odpusti, odpusti“ šepetala je in britka bol krčila jej je srce“.

„Slušaj, slušaj poštarja trobiti.“

„Čvrsto poje zviti mu rog“ zatrobil je postiljon ter ustavil konje. Izstopila je in šla po pešpoti dalje proti H.

Na vratarjevi trati zborovali so, kakor vsak dan, tudi danes mali bosopetneži. — Ravno je prišlo na dnevni red posvetovanje o jutranjem pogrebu, kar pretrga čuden glas zborovanje....

„Pust, pust, puust“ zadonelo je v zboru, ter kakor jata preplašenih golobov razpodil se je bosopéti zbor na vse strani.

In naša znanka v žalnej obleki ostala je sama pred Vratarjevo kočó. Dolgi, črni pajčolan plapolal je v zraku ter dajal vsej njenej osebi nekaj čudnega, tujega.

Pa Vratarjev šestletni Francek, predsednik otroške seje, pokazal se je tudi zdaj pravim korenjakom. Že sili z glavico naprej, ter izza vogla ogleduje tujo, nenavadno prikazen.

„Ti dečko, ali veš, kje stanuje gospod Ivan S.?“...

„Na - a, na vem“, odgovoril je ta lakonično.

„Lej ga no, k Tinetki jo pelji, Tinetkin študent so“ oglasi se stari oče iz sobe. Naš Francek, bistra glavica, razumel je takoj, poskočil na jedni nogi in hajdi skozi vas. Postajal je večkrat ter oziral se nazaj, da li gre črna ženska za njim.

Stopala je za njim skozi čedno vasico. Bila je bleda smrtno bleda. Videla ni radovednih vaščanov, ki so prihajali gledat tujko, tudi ni čula raznoterih opazk preprostega ljudstva. Le srce jej je bilo nemirno, zastajalo jej in misli so se podile v strašnem nemiru brez cilja, brez zvršetka.

Pred nizko ubožno kočó sešla se je večina vaške mladine. Vnel se je hud razpor med dečki, kajti odločiti niso mogli, kateri bo jutri pri pogrebu nosil križ, kateri vrček z blagoslovljeno vodo. Ugledavši tujo ženo, utihnili so ter radovedno ogledovali črno ženo. Ta vstopi v kočó. Na desno in na levo so vrata. Kam? — Na desno. —

Pred njo mrtvaški oder. Čvetero sveč razsvetljuje preprosto sobico in njih odsev razsvetljuje blede mrličev obraz. Kdo je on? Ta obraz ne, ne! Suho, blede lice, oči zaprte . . . to je tuje . . . A ta ljubek nasmeh, ki se kaže krog ustn, ta nasmeh ji je znan,

predobro znan Kaj, da ne pristopi bližje; kaj da ne omedli? . . . Le nema stoji pred odrom, obupno zročá nekam kam? . . . In izvije se ji glas iz prs, glas, ki vse navzoče pretrese, stegne roke proti mrtvecu, ki ga je ljubila, ktereга ljubi . . . in točila je solze toda prepozno ah prepozno

Na jezeru.

Solnce je zašlo za goro,
V mrak se je zavijal dan,
Midva po jezeru mirnem
Sva odplula v tiho stran.

Plan jezera je blestela,
Z nje je sevalo nebo,
Poleg svita pa skalovja
Zrla senco sva temno.

Tiho v čolnu sva sedela,
Srečna pol in tožna pol,
Bližala se mladi sreči
Zgodnje je ločitve bol.

Kristina.

Sirota.

Kádar ti, sirota, gledam
V lepo, a solzno okó,
Bridko, bridko se zavedam,
Da živeti je hudó. —

S taboj čutim bedo silno
Ki življenje ti mori,
In z besedo tolažilno
Brišem rósne ti oči.

Na upalo lice vabim,
Zopet ti veselja žar,
V tvojem miru naj pozabim
Svojega srca vihar. —

Kristina.

Z Dolenjskega.

(Dalje.)

Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo,
Kar je najetega v njem, dajte sosedu nazaj.
Kinčite ga iz lastne moči, iz lastnega vira.
Jasno ko struna bo pel, zvonu enako donel.

Koseski.

Direktor ravnatelj (vodja). Facanételj, robec (rúta).
drakslar, strugar. fajercajk, vžigalke.

drakslati, stružiti. gruft, rakev.
 drat, žica. gvant, obleka.
 dren, gneča. gviht, utež.
 druk, tisek. gvir, puška.
 drukati, tiskati. gvirc, dišava.
 durhzajher, precejalka. gvišen, gotovo.
 durhzihtig, prezoren. Hauptman, stotnik.
 Eilgut, brzovno blago (brzo- heklati, kvačkati.
 voznina). heknodel, kvačka.
 elastično, vlečljivo. herajm, prosto (noter).
 erlaybati, dovoliti. hercen, srčkati (ljubkováti).
 etni, toka. hercig, srčkano.
 fajfa, pipa. holt, stoj.
 fajhten, vlažen. hozenstroger, naramnica.
 fajmošter, župnik. hrenov zos, hrenovica.
 fajm, lep (vrl). Ja, da.
 faliti zmotiti se (zgrešiti). jaga, lov.
 fara, županija. jager, lovec.
 farba, barva. jerb, dedič.
 farovž, župnišče. jerbati dedovati.
 fasele, sodček. joh, oral.
 favlast, len. Kampelj, glavnik.
 feder, pero, pri žimnici inkanal, vodotok.
 ključavnici) vzmet. kancelj, leca.
 fehar, pahljača. kancelija, pisarna.
 fehtati, prositi, boriti. kanonir, topničar.
 fejest, vrl, (čvrst). kasa, blagajnica.
 fila, nadevka. kaufman, trgovec.
 finfar, petak. keber, žužek, hroč.
 fingrat, naprstnik. keha, zapor.
 firenk, zastor. kela, ometača.
 firtah, predpasnik. kelnarca, natararica.
 flaša, steklenica. ketna, veriga.
 flika, krpa. kevder, klet.
 flinta, puška. kifelc, rogljiček.
 fluspopir, pivnik. kis die hand. ljubim roko.
 foglovž, ptičnik. kišta, zaboj.
 fovd, zapoga. klafta seženj.
 fovš, nevošljiv (zavidljiv). klajder, obleka.
 frajla, gospica (gospodičina). klajderkasten, omara za oble-
 franže, prama. ko
 frdirbati, pokvariti. klajderstok, obešalnik.
 frei, prost. klečenbrot, kerhljsk.
 frišen, svež (čist, hladen). kikla, krilo.
 fronkarija, davkarija. klófati iztepati.
 frušteck, zajutrek. klošter, samostan.
 furati, voziti. knop, rudar, (rudokop).
 furman, voznik. knedelj, cmók.
 fusbank, pednožnik. knof, gumb.
 futer, klaja, podlaga. knofla, bucika.
 Gajžla, bi. knopflöh, gumnica.
 gank, hodnik. kofehavs, kavarna.
 gasa, ulica. kofer, kovčeg.
 gavter, ograja. komašna, dokolenka.
 gebetbuh, molitvenik. koln, (kolm), premog.
 gemitlih, blagodušen. konfekt, posladek.
 gezelsafterca, družabnica. kosten omara.

gift, strup. košta, hrana.
 girtelj, pas. koštenge, stroški.
 glaž, steklo, kozarec. krajevci pri klobuku, zavihaj.
 glazar, steklar. krancelj, véneč.
 glid, ud. kravata, zavratnik.
 glih, jednak, raven. krenvirštelj, hrenovka.
 glihati, ravnati, pogajati se. krof (močnata jed), kráp.
 gmah, mir. krogelje, zavratnik.
 gmajna, pašnik. krugla, vrč.
 gmej, priprost. kselj, pomočnik.
 gnada, milost. ksiht, obraz.
 gortnar, vrtnar. kšir, posoda.
 gravèr, vrezovalec. kušniti, poljubiti.
 grišt, oder. kvitenga, pobotnica.
 grob, neotesan, surov. (Pride še.)

Kdo je kriv?

Spisala Demetrija.

No, vendar enkrat! vzdihnila je tam v prvi, precej ozkej klopi rudečelična, plavolaša, vitka Tončka. Šolski sluga jej je danes jako vstregel, ko je krepko potegnul za uro šolskega zvončka.

„Kaj, da si danes tako nestrpna? Ali se ti res tako mudi domov?“ vprašala jo je poleg nje sedeča Savica. — Bili sta si tovarišici, še celo nekoliko podobni. Jdnake velikosti, obe plavolaski, še celo nekatere poteze iztaknil bi bil natančnejši opazovalec jednake na teh rožnih obrazkih. Vendar je bila razlika v njunih očeh. Iz očíj Tončke, temnih, izrazitih, sevala je vsa ona prava ženska milina, vsa ona mehkoča, ki jo opisati, bi se trudil človek zaman. Vse drugačne bile so Savičine oči. Z neko posebno gotovostjo in ponosom, zrle so v svet in vredni bi bili te skrivnostni zvezdi, najstrožjega kriminalista. Marsikdo sodil jo je, da je brezsrčna, mrzla, brezčutna in še celo zlobna. A nič vsega tega! Srce njeno bilo je blago in plemenito. Pri njej je pač bila vmestna prislovica našega ljudstva: „Kdor grdo gleda, dobro misli!“

A tudi lepo je znala pogledati Savica. Najbolj in posebno takrat, ko je govorila o brezmejno ljubljenem narodu svojem, o boljšeji bodočnosti njegovej; ko je kovala sto in sto naklepov v mladej svojej glavi. Tako n. pr. kako hoče, ko nastopi trnje, a vzvišenim ciljem ovenčan pot svojega poklica vse svoje moči posvetiti ljubljenemu svojemu narodu. Da, da, takrat naj bi prišli oni, ki so je ravno radi njenega nenavadnega pogleda tako krivo sodili! Videli bi bili, kako sta se svetili oni dve očesi, kakor najkrasnejši zvezdi v temni noči ter se svojim mamljivim ognjem ogrevale vse okrog. — „Mislim, da je tudi tebi vstreženo; vem da i tebe vlečejo ti krasni solčni zarki čarobno silo, na sveži zrak. rekla je Tončka „Da, da prav praviš, pritrđi jej tovarišica, „danes pač ni prijetno, v tej malej, zadahlej sobici, ko imamo najlepši dan!“

Domov gredé, sta se domenili naši znanki, da se gresta šetat proti bližnji vasi.

Po kratkej pol uri, zibali sta se vitki postavici po lepej, ravnej, precej samotnej cesti.

Na ustnih obeh se je zibal prijazen nasmeh. In kaj bi ne? Saj ni usmiljena usoda še s kruto roko uničila ni jedne sladke nade v teh dveh srcih! Bili sta skromni, imeli malo želja in te so se jima večinoma izpolnile.

Stariši obeh bili so toli premožni, da jim je bilo možno vstrezati se-ve — skromnim njnim željam. Saj je pa seosebno Tončka znala vselej prijeti za pravo struno, da jej dobri očka nikdar ni mogel odbiti prošnje za nov klobuček, nove čevljičke, nov solčnik in še mnoge druge malenkosti. Ovila je mehke ročice krog njegovega vratu, pogledala ga s svojimi polnimi, temnimi očesci tako ljubko, tako milo ter zraven razodela mu želje svoje. In kdo bi se temu vpiral? Najmanj ljubeči oče svojej jedinki, koja mu je bila vse na svetu. Ženo so mu pokopali par dni potem, ko mu je podarila ta zaklad.

Med šetalkama vnel se je živahen pogovor. Savica vže zopet razvnetá govori o nesrečni zgodovini, ki jej je bila trn v peti.

„Te nesrečne številke, o ko bi le teh ne bilo! A, številka na številko, kdo si jih more zapomniti! „Veš“, nadaljuje nič mi ni hujega nego ta čudno zategnjeni, kislí obraz profesorjev ko mu katero proglašim. O ta njegov ironičen smeh in zategnjene besede: „No, skoro za stotico ste se všteli, to mi je grozno!“

Tončka se jej je tiho smehljala, saj je Savico poznala za izvrstno učenko. Ta njena pomanjkljivost ali „nezvestoba spomina“ njenega glede številke, jo je zabavala.

Tolažila jo je, in skušala pozornost njeno obračati na drugo stran. Po kratkem molku, zasmeje se Tončka se svojim zvonkim glasom.

Savica jo začudena po strani pogleda, kajti zamaknjena je bila še vedno v „nesrečne številke“.

Tončka to opazi, zato pravi:

„Povedati ti hočem nekaj čemur se bodeš i ti z menoj smejala in pozabila priljubljeno ti zgodovino!“

„Le brzo na dan s to novico. Res radovedna sem na-njo“.

Predno nadaljujem resnično, tragi-komično spletko, pripomniti mi je veliko malenkost, da so srce Tončkino polnile že sladke skrbi.

Poredni Amor izbral si je to srce v cilj in ni meril slabo. Tončka je ljubila z onim tajnim, nežnim a vendar že močnim ognjem.

Nikdo drugi ni znal za to skrbno čuvano skrivnost nego Savica. Med njima sploh ni bilo tajnosti. —

„Znano ti je“ začne Tončka še vedno poredno se smehljaje, da se Milka ko zanima za mojega Ivana.

„Da, da, saj sem te menda jaz na to opozorila“, pritrđi Savica.

„Ljubosumnosti ne poznam, to veš, saj sem prepričana, da me Ivan ljubi prav tako, kakor jaz njega.“

Zarudela je pri teh besedah prav ljubko in za hip umolknila. „Povedal, pisal mi je to že tolikokrat. Zatr-

jeval, da mu brez mene ni živeti, da si pravo srečo more slikati le v mojem obližji. In verjamem mu rada, saj mi o resnici pričajo žarki pogledi črnih njegovih očij, v kojih se tako krasno zrcali lepa duša njegova. Priča mi to tresljaj roke njegove, mehko glas njegov v vselej, ko izusti ime moje. S kratka o ljubezni njegovi ne mogla bi nikdar dvomiti! Kar se pa zvestobe tiče?

No....?

O Savica! sedaj še-le umem besede dičnih naših pesnikov, koji so znali tako nebeško opisoveti najsvetejši čut prave, čiste ljubavi!“ razvnela se je Tončka in skoro pozabila, kaj je nameravila povedati.

„In tvoja novica?“ opozori jo Savica. „O da! oprosti, krenila sem nekoliko v stran. Čuj, mislila sem si, kako bi to bilo, ako bi Ivana napravile, da nekoliko dvori Milki, da bo srečna in vesela. Videli bova, kako se bo pri tem vedla in se na to prav srčno smejali!“

Savica se nasmeje ter pravi:

„Predlog ni slab, samo da bi ne imel neprijetnih posledic!“

„Nič se ne boj, saj poznaš Milko. Danes je vneta za Toneta, jutri za Tineta itd. prava vetrenjakinja dasi dobro dekletce.“

„Vendar morava paziti“, doda previdnejša. Savica, „da Milka ne pride najinej „zaroti“ na sled!“ In bili sta jedini mladi porednici.

Dolgo ni bilo čakati, ko pride nekega dne Ivan v poset k bratu Savičinemu, bila je Tončka slučajno pri slednjem. Iskren, pomenljiv pogled zadostoval je, da sta se prijateljici razumeli. Prilika je bila ugodna; jele ste takoj Ivana pripravljati na čudno ulogo Don Juana. Seve, da jima je galantni Ivan vse obečal.

Promenade so se začele. Vrat bi si bil kmalu zvil lepi Ivan, tako se je vselej oziral na okno nove izvoljenke. Koketno se je prikazovala kodrasta glavica njena in o pozdravu dve vrsti belih zobkov.

Porednost prijateljic pa je šla še dalje. Pregovorili sta Ivana, naj Milki piše zaljubljeno pismice, da vidita, ako mu odgovori.

Nekega dne je res oddal šolski sluga Milki rožno duhteče pismice se zeleno znamko.

„Da, da, njegovo je“, vzklikneta skoro preveč glasno hudobnici in kihaje oddideta domu po drugej poti.

Bil je petek. Zvonec je zapel in zvonil začetek odmorá. Naši znanki sprehajata se po dvorišči.

Tončka in Savica od strani pogledujeta Milko, koja je bila sicer prijazna a strogi opazovalec spoznal bi na mah, da je to prisiljena prijaznost. Porednici sta se tedaj zastonj trudili čitati jej na obrazi srečo in zadovoljnost. Siloma je tlačila nazaj nevoljo, koja je z vulkanično močjo hotela dati duška v trpkih besedah. Sovražila je v tem hipu to dve bitji, koji sta si izbrali njo v nevarno igračo. A molčala je, ker je vedela, da je tako bolje za-njo.

Prišli so pustni dnevi. Sklep prvega semestra in par prostih dnij.

Zadovoljna z vsem svetom, seosebno se svojim spričevalom v prvej vrsti z redom v „nesrečni“ zgodovini,

sedela je Savica v gorko zakurjeni sobici. Brzo pretika trdno napeto platno v okvirji, zraven pa prepeva s svojim krasnim mezzosopranom veselo narodno pesmico. Ljubila je Savica narod svoj, ljubila z vso strastjo mlade duše svoje vse, kar je njegovega tedaj tudi narodno pesem.

Vsako delo spremljevala je ta blaga, za vse lepo plemenito i vzvišeno vnetá deva z lepo narodno pesmico, kojo se je naučila od svoje „zlate mamice“, kakor jo je nazivala.

Danes je baš Savica pela znano narodno :

Visoka je gora,
Še višji je klanc,
O kedaj boš pa prišel
Moj zaubern Gorjanc?!

ko je vstopil v sobo, ne Gorjanc ampak Tončka. Savica jej hiti vesela naproti, molé jej z vso lastno jej presrečnostjo obe roki v pozdrav.

„Dvakrat sem že trkala, a nisi me čula. Zato oprosti da sem vstopila nepozvana! Na meni je da se opravičim Oprosti, čula te nisem, ker sem po stari navadi jedno zakročila. Zraven pa še moje platno bobni kakor pravi vojaški boben!“ In Savica veselo iznenadjena po danes res nepričakovanem pohodu, pomaga jej odložiti zimsko „šaro“ kakor jo je rada imenovala v nevsahljivem humorji.

Na to pritegne rahlo Tončko k sebi na zofo.

„Kako ti je, dragica?“ vpraša jo na to.

„Slabo!“ odgovori Tončka zamolklím glasom.

Nakrat izgine prijateljici z obraza smehljaj. Prestrašena pogleda Tončki globoko v oči.

„Si li bolna? Se ti je kaj pripetilo? Kaj te dela tako, kakoršne te nisem videla še nikdar?“ hitela je Savica v strahu. V srci se jej je vzbujala vest: kaj ko bi bila tega i ti kriva? Vprašanje na vprašanje, a odgovora nikakega.

Nema, s čudnim svitom v lepíh očeh zrla je Tončka pred se. Rudeči obroči krog njih pričali so, da je jokala, mnogo jokala. Bledoba njenega lica je kazala njeno notranjo muko.

„Govori, prosim te, oglasi se zopet Savica, ne morem te več gledati take. Potoži mi, srce moje, morda mi je najti tolažilnih besedij, leka tvojim ranam.“

„A ne, molči, ne muči me dalje.“

„Ali je morda Ivan —?“

Pri tem imenu zadrhtelo je nežno Tončkino telesce, naslonila je zmučano svojo glavo na rame Savice ter glasno zaihtela. Iz prsij drvi vzdih na vzdih, po lici pa jej dere potok solzá. Savica sama ne vedé, kaj bi počela, poljubljuje nemo vroče čelo prijateljicino. Pusti jo, da se izjoče, saj je vedela, da ji potem odleže, da jej solze nekoliko ohladé notranje rane. V srci pa si je želela iskreno, da bi se le njena slutnja ne bila vresničila.

Notranja nevihta se je nekoliko polegla. „O Savica, kako sem nesrečna! Varal me je, goljufal me ta nesrečnež, kojega sem ljubila, sedaj to še le prav čutim, ko sem ga izgubila, ljubila do blaznosti!

Nikdar ne bila bi mogla sanjati tem manj misliti, da je on hinavec. Vse drugo bila bi pretrpela, vse mu odpustila, a tega ne, ne morem. In kaj bi mi tudi pomagalo, saj je za-me izgubljen. Ah! Savica, kakó grozno to odmeva po praznej notranjosti moje! Ne! prazno ni srce moje! Polni ga sovraštvo, mržnja, preziranje. Da, sovražiti ga hočem, do dna užaljene duše svoje. Lepo ni to čuvstvo, to dobro vem. A kaj meni? Obsoja naj me ves svet, misli o meni, kar hoče, saj me ne ljubi več oni koji mi je bil vse! In veš kaj me najbolj peče in boli? Kaj mi že sedaj ne da miru? Misel, da sem si tega kriva sama!“

Vpehana se je revica naslonila nazaj in zopet so močile vroče solze bledi njeni lici.

Kakor okamenela sedela je Savica tik Tončke. Tiho je poslušala. Vsak vzklik tega nesrečnega prijateljicinega srca zadel jo je kakor oster nož. Bolelo jo je neopisno, da je Tončkinega gorjá tudi ona kriva.

„Tončka s teboj trpim tudi jaz. Ako bi mogla videti mi v srce, prepričala bi se o istini. To pa tem bolj zato, ker sem ti nesreče tudi jaz deloma, ali recimo največ kriva. Tolažiti te ne morem, dokler mi ni vse znano. Najprej prosim povej mi, kako to veš?

Kaj ti priča da te je varal?

„Zvedela sem, da jo pohaja: Tudi se ni že cele tri dni prikazal v našej ulici. Cvetice nosilke njegovih pozdravov, koje mi je malo, da ne vsak dan pošiljal, da, te krasne, duhteče, neme a vendar toliko govoreče posredovalke so izostale. Vse to, kar me je delalo nekđaj tako blaženo, je izostalo. Prepričana sem, da ljubi Milko, da je mene zabil popolnoma!“ Tako je končala Tončka tužni svoj govor.

„Ne, ne, to ne sme biti! Popraviti hočem kar sem zakrivila. Posušiti hočem solze tvoje, Tončka. Vem, da si name huda in to po pravici. Za ves svet ne bi hotela izgubiti prijateljstva tvojega. Podaj mi roko in obečaj mi, da mi odpustiš, ako se prepričaš, da sem storila vse, kar mi je bilo moči, v vajino spravo!“

Hitela je s pravo hlastjo in odločnostjo Savica.

„Saj nisem na te huda. Čemu tudi?“

„Kaj moreš ti zató, da je on tak?“ odvrne ji nežno Tončka.

Ne govori tako draga moja, morda si se prenaglila. — Prosto!“ zakliče na - to Savica, ko nekdo prav krepko potrka na vrata.

Vstopil je Ivan z bratom Savičinim Srečkom.

Kaj pa sedaj, misli si Savica vsa vznemirjena, da ni mogla spregovoriti besede.

Tončka kakor elektrizirana vstane naglo, ter se hiti spravljati, da odlazi, lahko poklonivši se došlecema.

„Kam, kam tako naglo“, vpraša čudno smejeći se Ivan. „Domov se mi mudi“: odgovori mu lakonično in precej neprijazno Tončka. Obrnila se je k Savici tako, da jej svetloba ni padala na obraz.

„Ne hodi še, prosim te, saj si jedva prišla!“ A prigovarjanje bi pač menda ne imelo vspeha, ako bi ne bila v tem trenutku vstopila gospa, Savičina mati.

„Kam, kam gospica?“ vpraša začudeno položivši

bele čašice, z duhtečo kavo na mizo. „Sedaj pa nam res ne smete že pobegniti!“

Hočeš, nočeš, morala je Tončka zopet sestiti. Se vé skrbela je za to, da je sedla na Ivanu najoddalnejši prostor.

Kaj da ste danes tako izvanredno tihi? vpraša jo Ivan, ko je gospa odšla po svojih hišnih opravilih.

Nimam kaj povedati!“ odreže se kratko Tončka.

„No, no, hočem pa počakati! Morda vam čarodejna tekočina razveže jeziček; trdi se namreč, da si zna nežni spol pri čašici kave največ povedati!“

A neletel je slabo Ivan danes se svojo šalo.

Užaljena ga naglo zavrne.

„Menda noče biti konca vašim šalam! Z menoj ste zbijali jih dovolj. Svetujem vam, da si odslej izberete v to koga drugega!“

Srečko se je bil diskretno umaknil. Slutil je, da se bliža nevihta in vedel, da bi bil tej nepotrebna priča. I Savica je prav tiho zlezla do peči, tako, da ona dva zatopljena sedaj v živahno debato, tega skoro opazila nista. Vesela je bila deloma, da se je stvar tako zasukala.

Slučaj jej je prišel na pomoč, ter jo rešil nelahke naloge. Izza peči je junakinja zrla na bojišče Napadovalec se - ve bila je nesrečna Tončka. Dolgo pa ta boj ni trajal. Tončka je Ivanu naravnost povedala, kako o njem misli v zadnjem času. Na vsa njena očitanja pa je ostal miren, še vedno z lahkim smehljajem na ustih.

„Ne, tak ni človek, kojega vest ni čista, misli si Savica, ali je pa tako brezsrčen, da ga vidni znaki njene notranje bóli ne ganejo?“ In z večjo pozornostjo poslušala je nadaljni pogovor.

Tedaj nimam pravice misliti o vas slabega? Li ne govore vaša dejanja dovolj? Kaj so pohodi k Milki?“

„H Milki?“ začudi se resnično izenađen Ivan

„Da, da, povedalo se mi je, da ste bili že parkrat pri njej!“

Kako so se Tončki oči odprle, ko jej je povedal, da je bil pri tovarišu, ki biva v I. napstropji.

Pretrgale so se goste megle in prvi oživljajoči žarki zasijali so iz krasnih Tončkinih očíj.

Pismo jej je pisal, a ne tako kakor sta hudobnici hoteli. Prosil jo je, naj mu ne šteje v drznost, ako preveč pohaja pod njenim oknom in se preveč nanje ozira. Pisal, da ima najboljši namen, kojega hoče na ta način doseči. Morda jej še kedaj to pové, a sedaj še ne more.

Nemo je pogledovala Tončka izpod čela Ivana, kojemu je že skoro vse odpustila in ga ljubila bolj nego kedaj.

Počasi se je vračala rudečica na njeni polni lici.

Še nekaj bi rada vprašala, rada vedela, a ne upa si s tem na dan. A v tem jo Ivan prehitil mirno dalje govore: Čudno se ti je zdelo, da nisem prišel par dni mimo hiše vaše, kaj ne? Čudno tudi to, da so nežne duhteče najine tovarišice, nosilke pozdravov izostale? Da, srce moje, Tončka moja zlata, ne bodi mi zato huda, a hotel sem te nekoliko kaznovati za tvojo porednost. Pozabljeno naj bo vse! Preč se solzami, duša moja!

Poglej mi v oko kakor nekdanj, nasmehni se zopet svojemu ljubečemu Ivanu. — Tako! sedaj pa si zapomni kar ti v tem svetem trenutku svetujem: Ne igraj se nikdar s tem najsvetejšim čutom! Bog ljubezni in Bog sprave podala sta si nad tema dvema bitjema prijazno roki.“

Savica pa je globoko zdihnila pri peči: „Hvala Bogu, da je prišlo tako!“

Otroci in slovenski jezik.

Akoravno se je že toliko govorilo o tem predmetu namreč, da bi slovenske matere si prizadevale uzgojiti otroke v milim nam jeziku, videti je le še vedno i vedno da ta, takorekoč sveta dolžnost, vse opominjanje pada na nekako nerodovitno zemljo, i kako vendar to? Sploh ni mi možno umeti, kako more mati, ako se količkaj zaveda svojega naroda, govoriti otroku v ptujem jeziku, da, v jeziku katerega je morda sama večša le toliko, kar jej treba, katerega si je še le kasneje prisvojila, ali ne; — rajše seza v daljavo — a lepše i boljše — rabi se le v sili — Poglejmo v tej zadevi druge narode — nikdar se ne bode čulo kaj ednacega, da, celo italijanski roditelji se niti kasneje ko otroci uže obiskujejo šolo i ko počne biti neobhodno potrebno učiti se družih jezikov, ne brigajo dosti za to; kako da bi torej v tem obziru naš narod toli zaostajal, zakaj bi se k tolikim drugim lepim lastnostim ne prisvojil še te za nas toli potrebne, da, neobhodne. —

Vprašala sem nekdanj gospo, ki je imela šestletno hčerko, kako da ne govori z njo slovenski, vsaj je ona Kranjica, odgovorila mi je: vsaj sem poskušala, toda kar ne gre ji, mislim, da mora biti ta jezik otrokom jako težko izgovarjati, — verujem tudi jaz, da otrok koji še ne ve razločiti kar je ali ni pravo, koji je prijel takorekoč podlago v ptujem jeziku, se bode branil, a ne zategadelj, da bi težko izgovarjal besede v slovenskem jeziku toda ker rajši govori v jeziku, kojega že ve.

Ni pa zadosti samo z otroci govoriti slovensko, marveč učiti jih tudi, da govore čisto, nepopačeno, naš jezik. To ni za take mlade bistre glavice nikakor težavno, zapomnijo si tako hitro, da se moraš kar čuditi, n. pr. naša petletna Micica rekla mi je, ko smo se šetale po vrtu, pred katerim ide mimo železnica; glejte Gospodična, „Vahtar gre po štreki;“ — tako se ne reče Micica, poslušaj! Vahtar se reče „Čuvaj“, Streka pa „proga“, toraj kako porečeš drugikrat? Čuvaj gre po progi, odgovorila mi je brez dolzega premišljevanja tako ljubeznjivo, da ko bi jo čula kaka nezavedna mati bi marsikatera sklenila tudi svoje otročiče tako učiti. Sicer pa nikar ne mislite, da naša Micica govori vse tako popačeno, ne, ne, to je bilo ravno naključje, drugače pa ju je tako prijetno poslušati ko z nekoliko starejšo sestrico tako lepo skupaj brbljata in si izmislita marsikatero ime-

nitno ; tako sta prišli nekega dne k meni s prošnjo, da pišem sestrici v Ljubljano za njen god, da ji namreč voščita vse dobro in da sta ravnokar na njeno zdravje pojedli za dva novčiča bonbončkov, nadalje naj jo vprašam, kako se kaj počuti, — in ali kaj uhaja, da ona in Pepka vedno uhajata, tudi Ti ujudi potem naj te pa iščejo, le kmalu pridi domu, da se bodemo vozile s sanmi po hribčku — itd. narekovala je mala Gorenjka.

Taki bi morali biti otroci slovenskih roditeljev i zakaj bi ne bili — ako bi le stariši hoteli ?

Se li kdaj obrne na bolje ? Upajmo !

Bivša Primorka.

Modne znote.

Spisala Danica.

II.

Druga znota na modnem polju je nedrijec. On pač kraljuje že stoletja neomahljivo ; a to ga še ni poboljšalo niti za pičico, niti ga napravilo primernejšega za človeško konstitucijo. Beremo sicer vsak dan po dnevnikih anonce o kaki iznajdbi in higijeničnih modricev kar mrgoli. Če si pa stvar natanko ogledaš, je eno kakor drugo. Če ne upliva škodljivo za zdravje, pa ne zadostuje zahtevam, ki se stavijo do dobrega nedrijca.

Zdaj te pa prosim, draga čitateljica, primerjaj kako podoba iz svojega modnega žurnala s kipom medicijske Venere. Je-li se ti vidi stisnjeni, pretirano ozki život z nedrijcem, baš do vrata segajočim in z visokimi, neokretnimi ramami lepši, nego pa polne, normalno razvite Venerine oblike ? In vendar bi se marsikatera naših gospic sramovala, če bi morala z Venerino „široko“ tailo iti na „corso“.

Dosti se je že pisalo in govorilo o škodljivosti tesnega nedrijca. Če bi hotela tukaj vse to ponoviti, bi mlatila s tem le prazno slamo. Naj omenim le, da se je dognalo, da prihaja bledičnost, ta bič našim mladenkam večinoma od njega. Ne izgovarjajte sé, de se počutite prav dobro v teh železnih kleščah. Človek se vsemu privadi, torej tudi temu. A le spominjajte se dneva, ko ste ga dele prvič okoli mladega svojega životka. Takrat se vam je videl pač neznosen. Toda gizdavost premaga vse težave, premagala je tudi to ; in privadile ste se res, — v svoj kvar. Gotovo bi pa bilo veliko manj histeričnih in nervoznih ter anemičnih žen, veliko manj težkih in nesrečnih porodov brez tega biča za ženstvo.

Ali bi se me Slovenke res ne mogle odreči tej nespametni pariški noši, ter si vstvariti kaj bolj pametnega, in našemu zdravju bolj primernege ? Čemu so nam pač te železne sponje, te vrvi, s kojimi se vežemo, da nam skoro sapa uhaja ? Če so uže Parižanke toli nespametne, da si kvarijo siloma svoje zdravje, pa bodimo vsaj me bolj modre in ne trebimo v rog naših sester ob Seini.

Smešno se vidi ravnodušnemu opazovalcu, kako se

narodi pulijo in kavsajo zaradi jezikovne razlike, radi verske različnosti in Bog si ga vedi za kaj še vse. Vsak narod hoče biti samosvoj, neodvisen, izviren. Le v noši ne poznamo nobene izviranosti. Nakrat pozabljam vsi svoje narodnosti. Oboževaje kleči ves človeški rod pred francosko metropolo ter širi po bliskovo po vsem svetu vsako pretirano misel, ki se je rodila v blaziranih glavah nečimernih modnih junakov. Če gre za modo, ne želi biti nihče izviren, tu hočemo biti sami pristni Francozi. Lepe in slikovite naše narodne noše pa ginevajo in kmalo jih sploh ne bode več videti.

Zavrzimo tedaj škodljivi modric s železjem. Šaj zadostuje priprosti nedrijček iz močnega platna, kojega zna vsaka količkaj bolj spretna šivilja pravilno sešiti. Tak medrijet ne bode nikdar škodljiv, zadostuje pa popolnoma zahtevam naravnega, nepokvarjenega okusa. — Da treba kroj oblek tudi po tem vravnati, je samo ob sebi umevno. Kaj pa, če bi se uvedla vsaj za domačo rabo krasna naša gorenjska noša ? Gotovo bi bila bolj primerna, nego načičkane obleke po francoskem, ali — recimo dunajskem kroju. V tem oziru daje nam lep izgled ruska carica, ki prihaja zvečer k čaju vedno le v narodni ruski noši, ki se ji jako prilega. Črnogorski knez in kneginja nisfa sploh oblečena drugači nego v narodni noši. A tudi „veliki svet“ v obče je že spoznal kako se narodne noše prilegajo posebno mladim deklicam. O tem nam pričajo takozvani „Dirndlkostumi“, kojih po letoviščih kar mrgoli. Zakaj bi se pak ne preselili tudi v salon ? — Sicer so pa tudi sedanje nagubančene bluze kakor ustvarjene za nošo brez nedrica, ker oblike bolj zakrivajo. Tesni, života oklepajoči se angleški noši, ki se jame, žal, zopet širiti, pa ne dajmo vkoreniniti se na slovenskih tleh.

Vam pa, slovenska dekleta, bodi rečeno, das Vas bodo možke oči ravno tako dopadljivo gledale, kakor sedaj, a ženil se bode močni spol — še rajši, če bode vedel, da si ne pridobi samo lepe, marveč tudi zdravo in krepko ženko.

Književnost in umetnost.

Le mouvement social en Autriche. La question slovene, Paris 1896. (Socijalno gibanje v Austriji : Slovensko vprašanje.) spisal Louis Gumpowicz „Hrvatska misao“ je napisala iz tega spisa glavne misli. Ker je tu nekaj glavnih, momentov o slovenski zgodovini, ki bodo gotovo zanimali tudi bristroumne naše Slovenke, podajemo jim jih z veseljem :

„Zgodovinarji Slovencev niti ne spominjajo — Evropa, kakor da ne zna, da so. Od davnih časov so obdelovali mirno svoje zemlje no, skoro so je naskočili tuji narodi : Kelti, Rimljani a naposled glavno pleme avstrijskih Nemcev — Bavarci.

V to narodno mrtvilo vrgel je, Napoleon I. iskro zasnovavši „Ilirsko kraljevino“. Naredil je da se spoštuje

narodni jezik in je izdal naredbe v francoskem in slovenskem jeziku.

Bil je to kratek sen. Na dunajskem kongresu predale so vlasti slovenski narod zopet v roke nemške Avstriji, da ga kakor „nositeljica nemške kulture na vzhod“ germanizuje po milej volji.

Polovico stoletja je služilo tej svrhi v razkosanih slovenskih zemljah, nemško sodišče, uprava, zakonodavstvo in šola. Osobito je germanizacija dobro napredovala v spodnji Štajerski, posebno v mestih, v tem ko je ljudstvo na deželi ostalo zvesto svojemu narodnemu življenju, ki se pa ni moglo razvijati, ne imajoč sredstev, da se upre hudim pritiskom.

Nekaj spomini na kratko francosko vlado, nekaj narodno gibanje sosednih slovanskih narodov pod ogrsko vlado (osobito Hrvatov) Avstrija ni mogla zaprečiti, da bi se ono gibanje ne raztegnilo tudi do slovenskega naroda, vzbudilo slovenske narodne težnje.

Tako se je vzdržal narodni slovenski živelj do časa, ko so mu politični dogodki omogočili, da se ne samo vzdržuje ampak tudi vzdigne in razvija.

Oni dogodki niso delo katere stranke ali kojega ministra ampak neobhodna posledica stoletnega političnega družvenega razvitka.

Med dogodki, ki opominjajo na radikalno transformacijo Avstrije je tudi slovensko vprašanje, v poslednji dobi v obliki „celjskega vprašanja“ katero je vse pred lansko leto uzrujalo Avstrijo: parlament, tisek, skupščine, politične zadruge itd., a še dandanes ni rešeno popolnoma. Kako bi bila razumljiva strastna vika, katero so vzdignili Nemci radi enega neznatnega gimnazija sé štirimi nižimi razredi, ako bi ne bili Nemci dobro čutili, da je to vprašanje v zvezi s celim sistemom dogodiljev, kateri hočejo, da potisnejo germanizacijo?

Ljudstvo je v celjski okolici povsem slovensko, samo v mestu je večina nemška. Nemški gimnazij je bil v Celju poslednja trdnjava germanske „kulture“ v spodnji Štajerski. V njem je bilo 131 nemških ter 245 slovenskih učencev, ali Nemci so bili vendar také smeli, da da so se odločno in strastno upirali temeljnemu državnemu zakonu, ki dovoljuje vsakej narodnosti, da si prireja na državne troške nižjo ali višjo šolo, ako je zanjo dovolj učencev.

Proti tej železni logiki in proti faktom, da je Avstrija večinoma slovanska, ostati mora nemška pohlepnost brez moči.

Knjige Matice hrvatske. Deset, nič manj nego deset lepih knjig za bore 3 glđ. ! S kakim veseljem vzprejemam od leta do leta krasne knjige, ki nam dajo toliko lepega čtiva ! Koliko zabave mi dajo na večer krasne te knjige. Nestrpno pričakujem svobodnega trenutka, da se lotim tega čitanja. Koliko ga pa tudi je ! Toliko leposlovnega blažilnega in zabavnega čtiva. Reči moram pač iskreno, da se ni čuditi obilemu številu udov in tudi udinj saj nam ženskam ugaja najbolj leposlovno čtivo in pa še tako, kakoršno nam podaje hrvatska matica ! Ves šenoa Osvit, Za kralja za dom sploh vsaka zabavna knjižnica ni

li to užitek in uprav za nas kakor nalašč ? In krasni prevodi z ruskega ! Ni čuda, da segajo Slovenke, ki so večje hrvaščini mnogo rajše po hrvatski nego po slovenski matici, o kateri podpišem vsak stavek, kojega je v zadnji Zvonovi št. napisal Zvonov urednik.

Slovenke, ki se še vedno prerade naslanjajo ob sentimentalnih ali do skrajnosti pretiranih nemških romanih, naj bi rajše segle po teh knjigah, ki bi jim dale obilo pravega užitka ! Začetek je seveda malo težak, a ko se udamo, je slast tem večja.

Sedaj se brzo lotim čitanja in v bodoče sporočim v „Slovenki“ svojo skromno sodbo o leposlovnih spisih v zabavnih knjižnicah in zabavnih knjižic je letos kar pet, poleg „slavenske knjižnice“, ki ima niz novejših ruskih pripovedek.

Ako bode ktera naših čitateljic pridnejša od mene (čitateljev se tudi ne branim) naj pošlje blagovoljno svojo oceno.

Zabavna knjižnica za slovensko mladino. Urejuje in izdaja Anton Kosi učitelj v Središči. VI. zvezek, V Ljubljani, 1897. Samozaložba. Cena 15 kr. Izšel je VI. zvezek, te za mladino jako pripravne knjižnice. Na drugi strani platnic je pismo izdajateljevo do mladine, v knjigi je pa naslednje gradivo pisano v trokom primernem jeziku in dobro slovensčino.

K vam ! (pesen) Najdražji biseri. (pripovedka) O ljubi mater svojo. (pesen) Nebeška Roža (pripovedka) Prstan Posavskega gospoda. (narodna pripovedka) Poštni jahalec v Sibiriji. (iz ruskega) Lisica in kozel. (basen) Beg v Egipt. (narodna legenda) Cesar Karol V. in sanjači. In potem ? Pri dobri gospodinji. (pesen) Poučne črtice. Kaj pripoveduje osa. Pregovori, izreki in pametnice. Razne stvari. Kratkočasnice. Zmešana štrana.

Našim slovenskim mamicam, učiteljicam in učiteljem, knjižnico topla priporočamo !

Volitve. Dasi naš list ni političen list, vendar so dogodki minolih dni važni, da je pač primerno, ako se jih v listu našem spominjamo še posebe. Saj nam veli naše srce, naš narodni čut, da delimo z našimi možkimi veselje in žalost tudi na političnem polji. Vse dobre vesti došle nam iz naše lepe domovine, vse vesele trenutke morali smo plačati naposled jako drago.

Z iskrenim veseljem je vsprejela izvestno vsaka čitateljica „Slovenke“ prelepo vest o pridobitvi naših vbogih koroških bratov z izvolitvijo prvega slovenskega poslanca na Koroškem g. Lamberta Einspielerja. Z iskreno radostjo ste gotovo tudi vse pozdravile vest o zmagi na Štajerskem, ko so naši vrli Stajerci prodrli sé svojim kandidatom g. Žičkarjem. Jako dobro se je obnesla tudi okolica tržaška ob občinskih volitvah, ko so bili po tolikih letih izvoljeni za okolico samo slovenski svetovalci, oziroma deželni poslanci ; vse to veselje smo pa drago plačali 18. t. m. ob volitvah za državni zbor.

Ko mi je bil moj nad vse ljubljani oče jako slab,

ko je prišel naposled oni poslednji dan njegovega trpljenja, koliko sem trpela tedaj! Nemirna, razburjena nisem mogla obstati na enem mestu. S krvavečim srcem sem gledala grozovito trpljenje predragega bolnika, a daleč od njega vendar nisem mogla biti! In v srci vstala je morda hipna nada, za katero je sledil še bolj črn obup. In potem, ko je nehala vse, ostalo mi je tu notri vse prazno, oči brez dobrodejnih solz zrle so nemo in srepro pred se. Izvestno ne pretiram, ako pravim, da sem prestala vse to še enkrat dne 18. t. m. Ve, kranjske sestre, me ne bodite umele, ker v vas ne poznate teh bojev na življenje in smrt. Ako so v vas boji med strankami in ako tudi zmaga ona, kateri ve niste prijazne, vendar vaša bol se ne more primerjati z našo. Oni, ki je zmagal na kranjskem, je vaš brat. Ako se tudi ne vjema povsem z vašo stranko, zatiral vendar ne bode vašega jezika, vaših svetinj, vaših svetih pravic, ker je Slovenec tudi on in ima isti jezik, iste svetinje in iste pravice. Nas bodo umeli le bratje na Štajerskem in Koroškem, ki imajo nam enake boje.

Ves dan nisem imela miru in uprav kakor pri bolniku vstajala mi je nada in zopet izginjala, spreletaval me je mraz in vročina, ko sem slišala zdaj dobro zdaj zopet slabo vest. In oni sumljivi obrazi, katere sem videla po cesti mimo nas, bilo mi je toliko brezsrčnih zdravnikov, katerih pogled in izraz krog ustn pomenja; nič, nič, ne bode nič...

Strpeti nisem mogla, da bi ne šla mimo volišča v mestu. Bilo je kar črno ljudstva. Pogovarjali so se tiho in široko odpirali oči, ko so prihajali vozovi z volilci. Bili so vsi neprijatelji. Dovolj mi je bilo videti manever naših nasprotnikov, da sem znala, da smo propadli in propadli smo z edinim svojim kandidatom po 24. letih. Vedela sem, da pride tako in vendar me je pravi izid zvečer tako pretresel, da sem stala tako, kakor ob mrtvaškem odru svojega roditelja.

Dala sem duška svojim čuvstvom, a čutila nisem sama tako; vse naše tržaške sestre so globoko občutile veliko izgubo. Z veseljem sem slišala, da so se Tržačanke vrlo zanimale, kaj bi se ne, saj so bili njih možje, njih bratje in očetje med boritelji in čule so dovolj o tem. Da bi jim le ta ogenj, katerega je vžgala bridka izguba tudi ostal! Naj bi vsled tega poraza istinito čutile kakor istega dne, 18. t. m., da so Slovenke! Naj bi se sedaj, ko so še vse v ognju, lotile slovenščine, slovenskih listov!

Naj bi ne bilo ene med njimi, ki bi ne vedela, od prve do poslednje strani, kaj je vsaj v „Slovenki“. Naj bi pomislile vendar, kako je to čudno, da so morale izražati svoje ogorčenje italijanski, ker niso vajene naše govorice in je ne znajo!

Nadejam se, da moje besede ne bodo zastoj, saj tudi „Slovenke“ niso pošiljale te naše ogorčene Vile nazaj ampak le par tržaških noblesse, ki so „hochgebilbet“ in katere mislijo, da jim „Slovenka“ ne sega do pasa dočim

je „Slovenka“ venlar visoko, visoko nad njimi ter prezirno gleda in zre na njih ničevne skrbi in toilette — dokaj naravno, da teh nobles naš poraz ni dotaknil, daleč je do njih src! . . .

DOMA.

Jejte jabolku! Jabolka čistijo kri in pomagajo prebavljati. Tudi pred spanjem upliva jabolko jako ugodno, ono miri kri in razburjenega duha. Po mesnih in mesnatih jedeh (v obče po večjih obedih) naj se sne dobro jabolko, katero pričinja prebavljanje in čisti usta. Ako se je mnogo jabolk, odpravi se tudi slabo dišeča sapa iz ust. V obče je jabolko dober pomoček za žejo, ki daje najboljše in najčistejšo pijačo.

Pajčolan ali tenj. Pred kratkim je nek zdravnik pisal, da je pajčolan kriv, da dobé dame po zimi rdeč nos. Bolj nego nosu je pa verjetno, da škoduje tenj vidu, provzroča omotico in slabost ter je tudi vzrok migreni. Osobito so škodljivi sedanji moderni pajčolani z debelimi pikami, Redek, prepros pajčolan brez pik je seveda manj škodljiv.

Rešitev zmešane uganjke. Rešili gđc. *Zorica Marenčič, ga Antonija in gd. Mikek.* Muha, anica, rosa, teden, italija, nimam, Srebro, luna, opekar, morati, šum, eržen, krasti.

Listnica uredništva.

Milka. Prejela, hvala, čitala še ne.

Demitrija. Pripovedujete dovolj živahno in povsem naravno, samo prosimo Vas, da pišete gledé jezika in tudi pisave z večjo pazljivostjo, saj vemo, da lahko pišete prav, če le hočete in pazite! Pozdrav!

Zinka. Citajte prav mnogo slovenskega, da si osvojite jezik popolnoma. Misli imate zdrave, ali jezikovno grešite še mnogo, edina pomoč je, da čitate veliko. Upravništvo že opozorim na nedostatke, hvala! Pozdrav!

Gabrijel Piccoli
lekarnar pri angelju
v Ljubljani Dunajska cesta

— Najvišje priznanje —
na II. mejnar. farm. razstavi v Pragi 1896
London—Pariz—Zenever 1892—1893.

Železnato vino

preizkušenega, zanesljivega učinka, ima v sebi lahko prebavljiv železnat preparat, kateri učinkuje pri slabotnih, na pomanjkanju krvi in na živcih trpečih osebah, priporočljiv posebno tudi za slabotne, blede otroke. III

Deset gramov tega preparata ima v sebi 25 miligramov železnatega kisleka in 10 miligramov izlečka iz skorje kineskega drevesa.

Lekarnar Piccoli v Ljubljani jamči za označeno, zmeraj jednako sestavo, potrjeno po kemični razkrojni dr. H. Hagerja v Frankobrodu na Odri in prof. Balt. Knapitscha, zapriseženega sodnijskega kemika v Ljubljani.

Steklenica imajoča pol litra velja 1 gld., 4 polliterske steklenice 3 gld. 60 kr., franko s poštnino vred 4 gld.

Naročbe odpošiljajo so točno proti poštnem povzetju.

List izhaja vsako drugo soboto in stane za vse leto 3 gld.; za naročnike „Edinosti“ pa 2 gld.; posamezne številke se bodo dobivale v Trstu v tabakarnah: pri Chiozzi in pri g. Lavrenčiču (Piazza Caserma), pri Pipanu (Ponte della Fabbra) in pri Fratniku (Sv. Jakob) po 12 kr. Rokopisi naj se pošiljajo uredništvu „Slovenke“, naročnina pa upravništvu „Edinosti“ ulica Molino piccolo, hšt. 3, II. nsrt.

Lastnik konsorcij lista „Edinosti“ — Izdavatelj in odgovorni urednik Fran Godnik. — Tiskarna Dolenc. Trst.